Den Haag Shelter City

Initiatiefvoorstel GroenLinks en D66

februari 2011

Samenvatting

In verschillende landen ter wereld worden de mensenrechten op grove wijze geschonden. Gelukkig laten mensenrechtenverdedigers ter plekke zich de mond niet snoeren. Zij durven kritisch te zijn naar hun eigen overheid en proberen politieke en burgerlijke rechten te bevorderen en te beschermen. In een aantal gevallen gaat dit ten koste van hun eigen veiligheid: zo worden sommige mensenrechtenverdedigers bedreigd om hun werk op die manier te belemmeren. Deze mensen kunnen enorm geholpen zijn met een korte verblijfsperiode buiten hun eigen land. Daardoor kan de dreigende situatie worden doorbroken, kan een veilige terugkeer worden geregeld en kunnen ze vervolgens doorgaan met hun belangrijke werk.

In Europees verband is het idee ontwikkeld om internationale mensenrechtenverdedigers op te vangen in een aantal Europese steden: de zogenaamde Shelter Cities. GroenLinks en D66 stellen voor om van Den Haag zo'n Shelter City te maken. In 'Den Haag Shelter City' kunnen internationale mensenrechtenverdedigers door middel van een noodvisum op adem komen en na een periode van drie tot zes maanden weer terugkeren naar het land van herkomst. Het op deze manier organiseren van tijdelijke opvang, is een laatste redmiddel wanneer opvang in de regio niet mogelijk blijkt en de veiligheid van de mensenrechtenverdediger in kwestie daar niet te garanderen is. Een belangrijk uitgangspunt daarbij is dat mensenrechtenverdedigers hun werk voort kunnen zetten, ook als dat tijdelijk op afstand is. Den Haag zou haar naam als internationale stad van Vrede en Recht eer aan doen door zich als eerste Europese stad op te werpen als Shelter City.

1. **De rol van Europa en Nederland ten aanzien van mensenrechtenverdedigers**

Hoewel internationaal recht niet verplicht tot de bescherming van mensenrechtenverdedigers wordt daar door middel van internationale en Europese richtsnoeren wel toe opgeroepen.

Nederland heeft zich in de internationale arena tot nog toe altijd hard gemaakt voor bevordering van de internationale rechtsorde en mensenrechten. Als ondertekenaar van VN-verklaring 53/144 is Nederland gecommitteerd aan het bevorderen van de bescherming en de totstandkoming van mensenrechten op nationaal en internationaal niveau en aan de bescherming van mensenrechtenverdedigers.

Voortbouwend op deze VN-verklaringen heeft de Raad van de Europese Unie in 2004 de EU-richtsnoeren over mensenrechtenverdedigers aangenomen, met als doel mensenrechtenverdedigers te ondersteunen in hun werk. In de EU-richtsnoeren wordt opgeroepen mensenrechtenverdedigers te beschermen door hen te "voorzien in snelle maatregelen om mensenrechtenverdedigers die in derde landen in gevaar verkeren, te helpen en te beschermen door wanneer dit wenselijk lijkt een spoedvisum af te geven en hun voorlopige opvang in de EU-lidstaten te bevorderen". Het rapport van de subcommissie mensenrechten van het Europese Parlement over het EU-beleid ten aanzien van mensenrechtenverdedigers "benadrukt de noodzaak deze noodvisa gepaard te laten gaan met tijdelijke bescherming en onderdak in Europa voor mensenrechtenverdedigers" en verzoekt de "Hoge Vertegenwoordiger derhalve … om het Europese Parlement een handboek voor te leggen over het opzetten van een 'Shelter City' evenals een kadervoorstel voor het ondersteunen van samenwerkingsverbanden tussen dergelijke steden". De doelstelling van dit 'Shelter City Initiative' is om op gecoördineerde wijze mensenrechtenverdedigers in nood tijdelijk onderdak te bieden in een netwerk van Europese steden.

De mogelijkheid om mensenrechtenverdedigers tijdelijk op te vangen in 'Den Haag Shelter City' is in overeenstemming met het huidige Nederlandse buitenlandbeleid. In april 2010 stelde Kamerlid Pechtold (D66) voor om de mogelijkheden te onderzoeken voor de vestiging van een Shelter City in Nederland. De minister reageerde daar positief op: "Het ligt echter in de rede dat een volgende stap identificatie van een Nederlandse stad zal zijn die bereid is op te treden als gastheer voor mensenrechtenverdedigers die in Nederland respijt zullen krijgen."

Daaropvolgend werden eind april in de gemeenteraad van Den Haag vragen gesteld door GroenLinks en D66 over de aanmelding van de gemeente Den Haag voor het Shelter City Initiative. In mei 2010 werden deze vragen door het college beantwoord: "Wij delen uw mening, de rol van Den Haag als stad van vrede en recht zou hiermee een verdieping ondergaan. […] Gezien de status van het initiatief - nog te vroeg om hierover een beslissing te nemen."

In december 2010 werd tijdens de begrotingsbehandeling positief gereageerd door Minister Rosenthal op een breed gedragen motie waarin de Minister gevraagd werd aan te sluiten bij het Europese 'Shelter City Initiative' en de bijbehorende procedures voor noodvisa in te voeren. Deze motie werd ingediend door El Fassed (GroenLinks) en ondersteund door Pechtold (D66), Voordewind (CU), Van Bommel (SP), Timmermans (PvdA) en Thieme (PvdD) (zie bijlage 1). De minister beloofde de Kamer binnen korte tijd een brief te sturen waar dieper wordt ingegaan op het regelen van noodvisa voor mensenrechtenverdedigers die middels het Shelter City Initiative naar Nederland komen.

In december 2010 was tevens een groot aantal mensenrechtenverdedigers vanuit alle hoeken van de wereld te gast op een internationale conferentie in Den Haag, georganiseerd door de organisatie Justitia et Pax. Zij deden in hun slotverklaring een oproep aan de gemeente om van Den Haag de eerste Europese 'Shelter City' te maken (zie bijlage 2).

2. Wat is 'Den Haag Shelter City'?

'Den Haag Shelter City' biedt een veilige leef- en werkomgeving voor internationale mensenrechtenverdedigers gedurende drie tot zes maanden. Mensenrechtenverdedigers kunnen met een noodvisum op adem komen in Nederland en daarna weer terugkeren naar het land van herkomst. Het initiatief is een laatste redmiddel als opvang in de regio niet mogelijk blijkt en de veiligheid van de mensenrechtenverdediger in kwestie niet te garanderen is. Een belangrijk uitgangspunt is dat mensenrechtenverdedigers hun werk voort kunnen zetten, ook als dat tijdelijk op afstand is. Den Haag doet hiermee haar naam als internationale stad van Vrede en Recht eer aan. Ook het college erkent dit in de beantwoording van de vragen van GroenLinks en D66: "Wij delen uw mening, de rol van Den Haag als stad van vrede en recht zou hiermee een verdieping ondergaan."

De volgende doelen worden door 'Den Haag Shelter City' nagestreefd:

1. Opvang en bescherming aan mensenrechtenverdedigers
2. Capaciteitsopbouw van mensenrechtenverdedigers
3. Imagoversterking van Nederland als voorvechter van de mensenrechten
4. Imagoversterking van Den Haag als stad van Vrede en Recht
5. Betrokkenheid bij en bewustwording van Hagenaren over de mensenrechten.

Onder opvang van en bescherming aan mensenrechtenverdedigers (doelstelling 1) valt het aanbieden van onderdak, psychosociale hulp en dekking van kosten voor levensonderhoud. Indien noodzakelijk kunnen ook familieleden worden opgevangen.

De periode in Nederland kan ook gebruikt worden om de capaciteiten van mensenrechtenverdedigers te versterken (doelstelling 2). Dit kan bijvoorbeeld door middel van computercursussen, taalcursussen, veiligheidstrainingen, mediatrainingen of inhoudelijke scholing die het werk van de mensenrechtenverdediger ten goede komt. Ook kan gedurende de tijd in Den Haag het internationale netwerk van de mensenrechtenverdediger uitgebreid worden waardoor zij/hij bij terugkeer naar het land van herkomst dit netwerk en de opgedane kennis in kan zetten ter bevordering van de mensenrechten en versterking van de rechtsstaat aldaar.

'Den Haag Shelter City' biedt een uitgelezen mogelijkheid om het imago van Nederland en Den Haag te versterken en te profileren (3 en 4). Niet alleen in Nederland maar vooral ook in Europa en de wereld. Door 'Den Haag Shelter City' zal de bekendheid van de stad internationaal vergroot worden en daardoor aantrekkend werken voor de vestiging van internationale NGO's en instituties. Opgevangen mensenrechtenverdedigers zal gevraagd worden om een actieve bijdrage te leveren aan de bekendheid van dit initiatief.

Het is belangrijk om Hagenaren bewust te maken en betrokken te doen voelen bij Den Haag Internationale Stad van Vrede en Recht (5). Daarom zal het initiatief breed bekend worden gemaakt onder de Haagse bevolking en zal opgevangen mensenrechtenverdedigers gevraagd worden om zich op gezette tijden in te zetten voor mensenrechteneducatie om het belang uit te leggen van de vrijheid van meningsuiting. Dit kan bijvoorbeeld door middel van bijeenkomsten op scholen, in bibliotheken en andere gelegenheden.

3. Financiering, Budget en Uitvoering

'Den Haag Shelter City' kan op verschillende manieren gefinancierd worden. Dit is bijvoorbeeld mogelijk door het aanvragen van fondsen via de EU en internationale fondsen, zowel institutioneel als particulier. Hiertoe kan de coördinerende organisatie en o.a. de gemeente Den Haag een aanvraag indienen. Daarnaast zal het aantrekken van sponsoren ook goede mogelijkheden bieden tot publiek private samenwerking. Bedrijven zouden geïnteresseerd kunnen zijn om zodra 'Den Haag Shelter City' is opgericht, hier een bijdrage aan te leveren. Maar ook structurele financiering vanuit de gemeente is essentieel voor de oprichting en het bestaan van 'Den Haag Shelter City'. Op andere gebieden van internationale solidariteit heeft de gemeente haar betrokkenheid getoond door structurele financiering vrij te maken. GroenLinks en D66 zijn van mening dat het voorliggende voorstel prima past binnen de kaders van het internationale beleid dat de gemeente nastreeft en daarom structurele financiering verdient.

Om inzicht te krijgen in de kosten, is hieronder uiteengezet hoe hoog de financiering ongeveer zou kunnen zijn voor de opvang van een mensenrechtenverdediger in Den Haag gedurende drie maanden. Uiteraard heeft iedere mensenrechtenverdediger andere behoeften en kan zij/hij al gebaat zijn bij een korter verblijf dan drie maanden. Ook zal er financiering vrijgemaakt moeten worden voor de inzet van personeel bij de coördinerende organisatie.

Kosten opvang per persoon bij 3 maanden verblijf (bij benadering)		
Reiskosten per retour ticket		1.500
Reiskosten in Nederland (3 x75)		225
Verblijfkosten (3x1400)		4.200
Verzekering (3x150)		450
Levensonderhoud (3x600)		1.800
Training (3x500)		1.500
Eindrapportage		500
Onverwachte uitgaven		325
Subtotaal per drie maanden	*€*	*10.500*

De uitvoering van 'Den Haag Shelter City' kan komen te liggen bij een organisatie die hiervoor de capaciteit en kennis heeft. Deze organisatie moet beschikken over nauwe banden met lokale, nationale en internationale organisaties en in contact staan met mensenrechtenverdedigers overal ter wereld.

4. Inpassing in staand beleid van de gemeente Den Haag

In de nota Verleiden en Verbinden 'Toekomst van de internationale stad Den Haag' (rv 47, 2009) wordt als een van de resultaten voor het jaar 2011 genoemd dat Den Haag als actieve internationale stad van Vrede en Recht een scherper profiel in Europa heeft. Het cluster Peace & Justice is daarbij speerpunt. Op het gebied van beleidsactiviteiten wordt gewerkt aan het verbeteren van het internationale verblijfsklimaat voor studenten/wetenschappers door middel van huisvesting, informatievoorziening, faciliteiten voor buitenlandse gasten etc. Ook zal er vanuit de gemeente een lobby plaatsvinden in de richting van de Rijksoverheid om waar nodig beperkende regels te verzachten (accreditatie en aanwijzing, licenties, toelating tot Nederland etc.). Deze doelstellingen zijn uitstekend te verenigen met de inhoud van 'Den Haag Shelter City'.

5. De opvang van succesvol mensenrechtenverdediger: Samuel Kofi Woods

Samuel Kofi Woods is sinds 2009 de Minster van Publieke Werken van Liberia. Woods werd als mensenrechtenverdediger lange tijd bedreigd in Liberia. Als studentenleider en later als mensenrechtenactivist heeft Woods zich altijd, ook tijdens de Liberiaanse Burgeroorlog (1989-1996), duidelijk uitgesproken tegen de leiders die de chaos in zijn land veroorzaakten. Hij is regelmatig gevangengenomen en was lange tijd zijn leven onzeker. Uiteindelijk is Woods door Nederland een noodvisum verstrekt zodat hij Liberia kon verlaten.

Tijdens zijn tijd in Den Haag behaalde Woods in 1999 een Post-Graduate Diploma in International Laws and Organizations for Development aan het Institute of Social Studies (ISS). Vervolgens behaalde hij zijn LLM Public International Law in 2000 aan de Universiteit van Leiden.

Woods heeft zijn tijd in Nederland ervaren als een belangrijke periode in zijn leven omdat hij een internationaal netwerk kon opbouwen en omdat hij zijn kennis van het internationaal recht kon vergroten. Uiteindelijk is hij teruggekeerd naar Liberia waar hij in 2006 benoemd werd tot Minster van Arbeid. Door opvang en scholing van deze mensenrechtenverdediger, heeft Nederland er aan bijgedragen dat er momenteel een minister met democratische waarden in Liberia aan het werk is.

6. Dictum

De raad van de gemeente Den Haag, gezien het initiatiefvoorstel Den Haag Shelter City van de fracties van GroenLinks en D66,

Besluit:

I. Den Haag een Shelter City te maken zoals beschreven in dit voorstel,

II. Daarbij de volgende doelen na te streven:
1. Opvang en bescherming van mensenrechtenverdedigers;
2. Capaciteitsopbouw van mensenrechtenverdedigers;
3. Versterken van het imago van Nederland als voorvechter van mensenrechten;
4. Versterken van het imago van Den Haag als stad van Vrede en Recht;
5. Betrokkenheid bij en bewustwording van Hagenaars over mensenrechten bevorderen.

III. Het college te verzoeken een pilot te faciliteren conform het projectvoorstel Den Haag Shelter City (bijlage 1 bij preadvies, RIS 246113) zodat deze vóór 1 september 2013 is uitgevoerd en over de uitkomsten en resultaten van deze pilot aan de Raad te rapporteren uiterlijk op 1 oktober 2013.

IV. Het college te verzoeken om afhankelijk van de uitkomst van deze evaluatie aan de Raad een voorstel te doen over voortzetting van deze pilot.

V. Het college te verzoeken dekking voor de kosten van deze pilot (€ 50.000,-) voor gelijke delen te vinden in de budgetten voor Burgerschap, Internationale Zaken, Cultuur (regeling participatie) en Onderwijs.

Bijlage 1

Voorgesteld 15 december 2010

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende, dat de regering de ambitie heeft, een vooraanstaande speler te blijven op het gebied van mensenrechten, en projecten van mensenrechtenverdedigers wereldwijd ondersteunt;

constaterende, dat de mensenrechtenverdedigers die de regering ondersteunt, gevaar kunnen lopen omdat zij worden bedreigd, en om die reden soms belemmerd worden in hun werk;

constaterende, dat mensenrechtenverdedigers in levensgevaar enorm geholpen kunnen zijn met een korte verblijfsperiode buiten hun eigen land, waardoor de dreigende situatie kan worden doorbroken en ze een veilige terugkeer kunnen regelen;

verzoekt de regering aan te sluiten bij het Shelter City Initiative en bijbehorende procedures voor noodvisa in te voeren,

en gaat over tot de orde van de dag.

El Fassed

Pechtold

Voordewind

Van Bommel

Timmermans

Thieme

Bijlage 2

Seminar Human Rights Defenders, The Hague 7-10 December 2010

The Hague message on human rights defenders:
What human rights defenders need to effectively change the world

We, human rights defenders convened in The Hague at the invitation of Justitia et Pax Netherlands;
We recall the fundamental and universal values of the United Nations Universal Declaration for Human Rights that was adopted 62 years ago by all member states;

We reemphasize that human rights are universal, inherent, indivisible, inalienable and non-negotiable;

We reiterate that these fundamental rights always need to be defended in all our societies.

We commit ourselves to the following:

- reaffirm to continue to put human rights always at the forefront of our work and activities as human rights defenders (HRDs);
- promote and strengthen alliances and use all available peaceful instruments;
- always support the work and the needs of those who defend human rights at the grassroots and local level, for example by creating regional safety networks.

Moreover we commit ourselves to:

- disseminate our acquired knowledge on the EU guidelines and the UN protection mechanisms;
- promote and strengthen our networks, through building and further strengthening alliances ;
- initiate, in cooperation with supporting NGOs, early alert systems so as to minimize the risks faced by human rights defenders;
- the use of all peaceful instruments available in the defense of human rights.

We stress the following specific needs of human rights defenders at the grassroots level, on top of existing mechanisms:

- to receive the necessary support at all levels to be able to carry out their work;
- the strengthening of networks of human rights defenders to mutually support and exchange information using safe networks of communication;
- having access to psycho-social support for human rights defenders including opportunities to rest and recover in a safe environment;
- a safe environment for all human rights defenders and their families and colleagues.

We recommend to the City of The Hague:

- to live up to its status as the International City of Justice and Peace and engages in providing temporary shelter to human rights defenders in danger (such as the Shelter City project).

We recommend to the Dutch Government:

- to support these initiatives by creating emergency visa procedures for human rights defenders who are at risk in their home country;
- to continue to put human rights at the heart of domestic and foreign policies.

We recommend to the EU and the EU Member States:

- to provide active support to human rights defenders in all countries where they are represented;
- to ensure sustainable support to human rights organizations at grassroots level, strengthening institutions, giving long term modest support for basic conditions instead of the current practice of focusing on project support;
- to consult with human rights defenders when guidelines, country strategy and indicative programmes with regard to human rights defenders are reviewed and renewed;
- to make small funds available in case human rights defenders need to be relocated quickly.

We recommend to the diplomatic missions of the EU (EEAS) and the EU Member States:

- to make maximum use of their diplomatic networks to protect human rights defenders;
- to translate the EU guidelines on human rights defenders in local languages so they become available to all, and to cooperate with religious institutions and local organizations to disseminate them to the grassroots levels;
- to send observers to courts where human rights defenders stand on trial;
- to monitor impunity for attacks on human rights defenders and act upon it as required by the EU Guidelines on human rights defenders;
- to appoint an EU Human Rights Ambassador.

We recommend to the member states of the United Nations:

- to create a standing invitation for the Special Rapporteur on Human Rights Defenders;
- to create a United Nations Human Rights Defenders Fund for human rights defenders in need of quick relocation.

In closing we reiterate our commitment to work with representatives from the UN; EU; states; NGOs and individuals to improve the work, support and defense of human rights defenders.

Samuel Kofi Woods – Liberia
Justine Masika Bihamba – DR Congo
Manjula Pradeep – India
Smaranda Enache – Romania
Maria Balkandzhieva - Bulgaria
Alexandra Delemenchuk – Georgia
Patrick Kikandi Mulemeri – DR Congo
Moise Kambere – DR Congo
Stella Murungi – Uganda
Sylvestre Bwira – DR Congo
Miralem Tursinovic – Bosnia & Herzegovina
Germaine Girighiri – DR Congo
Agit Mirzoev – Georgia
Chris Franssen – The Netherlands
Bogale Kassaye – The Netherlands
Victor Scheffers – The Netherlands
Jan van der Kolk- The Netherlands

The Hague, December 2010